

Frimmel Gyula

Anyag – forma – gondolat

Melega István *Retro 1960-2010* című kiállítása a nagykanizsai Magyar Plakát Házban

A látványban gazdag tárlat szemre vételezésekor mindjárt felmerül az első probléma: mert a név után következő szónak meg kellene határoznia, melyik műfaj művészenek a kiállításáról van szó? A grafikusénak? a festőének? a szobrászénak? a fotóművészenek? Ha végigtekintünk a kiállítótermen, láthatjuk, hogy a képzőművészet szinte valamennyi ága képviselteti magát néhány munkával. Végtére is ez az ötven esztendő, ami Melega István eddigi alkotói pályafutását jelenti, számos sorsfordulót, próbálkozást, kísérletet foglal magába. Az egyes műfajok jeleznek ugyan valamit a művész változatos alkotói korszakairól, de mégsem mondhatni egyikre sem, hogy uralná a többit. Sokféle technika sorakozik itt egymás mellé, mégis egységbe foglalja őket valami bennük rejlő közös szervezőerő.

Melega István, aki a nyolcvanas évek elején érkezett Nagykanizsára, itteni működését reklámgrafikusként kezdte. Nem minden előzmény nélkül, mivel már Erdélyből való áttelepülése előtt is dolgozott ebben a műfajban. Számos cég emblémája, kiadványok, plakátok jelzik pályafutásának eme korszakát. Munkái egy mérnök-művész gondolkodását, látásmódját tükrözik. Tökéletesen kifejezik az adott cégre jellemző tevékenységet, hangulatot. Ismeri a nyomdatechnika minden lehetőségét és korlátját. A lehető legkevesebb eszközzel tud megjeleníteni tárgyakat, alakokat, hangulatokat, vagy akár elvont fogalmakat is ezekben az apró remekművekben. Mellettük azonban festményeket, rajzokat készít, részben a maga örömeire, meg talán azért is, mert keres valami olyat, amit a gyakorlatias

tervezőgrafikában kevésbé talál meg: a felfedezés, a rátalálás öröme. Mert a művészet – játék. És, mint ilyen a legkomolyabb dolog a világon. Melega István játékos, gyermeki lélek még most is, félúton hetven és nyolcvan között.

Az a rejtélyes valami, ami egységet teremt a művek között, nem technika, stílusirányzat, vagy hasonló, hanem következetesség a formához való viszonyban. Melega István: formaművész, a formák művésze. Nem formalista, hanem olyan alkotó, akinek gondolatai a megformálás mikéntjében kelnek életre.

Forma és gondolat - tudhatjuk a kultúra egyéb területeiről is (költészetből, zenéből, természettudományból), hogy gondolat úgy születik, ha megfogalmazódik (valaki által). Vagyis egy érzés, sejtés alakot nyer, formává válik és a forma úgy zárja magába homályos érzeteinket, mint a bogarakat a kitinpáncél. De itt nincs még vége a dolognak, mert ettől kezdve a megformált gondolat elindul a maga útján, megkezdi saját életét a többi gondolat között, kifejti a maga hatásait ezekre és elszenvedi a többiek reá gyakorolt erejét. Éli életét az eszmék, formák hierarchikus, vagy demokratikus világában, amelybe beleszületett.

Minden gondolat (műalkotás) részben a világot tükrözi, részben magát a gondolkodót, vagy alkotót. A képzőművészet ilyen önkéntelen vallomás a magunk

külső és belső világáról. Bár a kiállításon szereplő minden munka részletes elemzésére nincs mód, azért engedjék meg, hogy egy műfajt mégis kiemeljek közülük, mivel az különösen izgalmasan és szemléletesen mutatja meg a fent leírt folyamatot.

Melega István fotókompozícióiról szeretnék néhány szót szólni. A fénykép, amely nem egészen két évszázaddal ezelőtt átvette az ábrázolás, a síkbeli leképezés szerepét a festészettől, mondhatjuk, objektíven adja vissza a valóság valamely részletét, melyet az optika látószöge megmutat. A fényképező személyéről, művészi látásmódjáról elsősorban az árulkodik, amit kiválaszt az elé kerülő motívumok sokaságából, illetve, ahogyan ezt a gépe segítségével megjeleníti. Ebben a folyamatban a főszerep a felismerésnek jut. Annak a készenléti állapotnak, amely lehetővé teszi, hogy amikor a művész és a motívum találkozása megtörténik, mint jó vadász, ne hibázzon. Tudott dolog: a valóság a fotós számára nyersanyag a művéhez, de ez egyben a műalkotás és a valóság határainak valamelyes elmosódását, elbizonytalanodását is jelenti. Egy fotón sokszor nehezen tudjuk megállapítani, mit is értékelünk benne elsősorban: a tárgyát, vagy a fotós egyéni, eredeti kompozícióját, technikáját, formavilágát. Minden újabb kép születésénél felmerül az a titokzatos, ösztönös, vagy félig-meddig tudatos lelkiállapot, aminek következményeként a fotós megnyomja az exponológombot. Ezt neveztem az imént felismerésnek, a pillanat töredéke alatt bekövetkező megvilágosodásnak. Ám ez a szellemi természetű fénysugár nemcsak kifelé, a néző látóterében világítja meg a dolgokat, hanem a művész belső lényének egy rejtett szeglete is megtelik fénnel ilyenkor. Valamit meglátunk magunkban, aminek létezéséről addig sejtelmünk sem lehetett, tehát az elgondolása, formában való kifejezése sem volt lehetséges. Viszont ebben a különös aktusban megláttuk magunkat a világba kivetítve és a világ tükörképét is önmagunkban. Mindezt a fénykép realizálja, amely kiindulás és megérkezés is egyben. Melega István újabb kísérleteiben azonban a digitális technika segítségével több képet olvaszt egybe, azaz a valóság több részletét kapcsolja egymáshoz, miáltal a tükörkép új, eddig nem létező valósággá, viszonylattá lényegül át. Ezzel a művész korábbi, látszólag passzív szerepe aktivitásba lendül, mivel a világot már nem egy külső szemlélő nézőpontjából mutatja meg, hanem maga teremt meg a csak általa létező valóságot. Ami egyrészt objektivitás, másrészt tükörkép, mert az őt létrehozó szubjektumról szól. Mindenekelőtt pedig forma, egy képi gondolat megtestesülése.

Itt térhetünk vissza gondolatmenetünk kiinduló pontjához, mely szerint Melega István a formák művésze. Szó sincs itt a hagyományos értelemben vett ábrázolásról, még kevésbé események megörökítéséről. A fotográfia visszatért a festészetbe, amelyből megszületett annak idején. Melega István kezében az optika ecsetté alakul,

gondolatai a közbenső technikai folyamatokat átugorva, spontánul jelennek meg, csendet, elmélyült szemlélődést, harmóniát, örömet sugározva magukból.

(A 2010. október 15-én elhangzott megnyitó írott változata.)

Szobraiban a forma ember, madár, vagy kristályszerűen tiszta geometrikus alakzatokban örvénylik. A csiszoltság, a kidolgozás igényessége, ugyanakkor a minimumra szorított részletek a grafikák szűkszavú, mégis sokat mondó világát idézik fel három dimenzióban. Érvényesül bennük az anyag, a fa szépsége, tisztelete. Rajzaiban is van valami ebből a tiszta plaszticitásból, mintha előtanulmányok lennének egy tervezett szoborhoz.

Melega István nem az az önmélesztő, önpusztító művész, aki az alkotásban felégeti saját belső energiatartalékait. Különös módon, minél többet ad át önmagából művein keresztül, neki magának annál több marad. Ereje teljében lévő művész áll előttünk tele ötletekkel, tervekkel, új kalandokra készen. Aki nem tudja, milyen hosszú alkotói pálya áll már mögötte, talán el sem hiszi. Persze, ehhez a harmonikus művészi attitűdhez hasonlóan harmonikus lelki alkat is szükséges, de szerencsére ez sem hiányzik. A szem, a kéz, a lélek összeszokott csapatként teszi a dolgát. A világ pedig továbbra is nagy bőségben szállítja az anyagot még sok-sok kép megszületéséhez. Együtt tehát minden feltétel a további kitartó munkához.

